

Desigualtat i propietat: De la noblesa a la burgesia

Frei Betto

São Paulo, Brasil

N'hi ha ben bé prou a fer un cop d'ull al nostre voltant: el món en què vivim és desigual a propòsit. La dada és de la Ong Oxfam, del Regne Unit, divulgada a Davos, Suïssa, el gener de 2014: 84 bilions de persones disposen d'una renda equivalent a la que posseeixen 3,5 milions de persones. És a dir: la meitat de la humanitat.

L'economista francès Thomas Piketty, en el seu llibre *El capital al segle XXI*, llibre que s'ha convertit en un best-seller mundial, alerta que el gran desafiament que hem d'afrontar és la manera de desfer el nus que, a dia d'avui, permet l'acumulació privada de la riquesa en mans d'uns pocs. Afavorida pel dret de l'herència, aquesta concentració fa que la desigualtat s'aprofundeixi al casino global, on la renda que resulta de l'especulació supera la de la producció.

En altres temps, el poder i la riquesa (que sempre van de bracet) es concentraven en la noblesa. Els vincles sanguinis garantien el privilegi de l'herència genètica. Al noble no li convenia treballar, que era una activitat reservada a la plebs. El noble només s'ocupava de passar-s'ho bé...

L'ascensió de la burgesia va transferir el privilegi de la "sang blava" a la possessió de propietats. El llinatge de la noblesa va ser destronat per la riquesa de la burgesia. Era més important ser fill de banquer o d'empresari que no pas ser fill d'un príncep. Aquest "només" té ascendència aristocràtica; l'altre té els pèmpims...

Al segle XIX, Karl Marx va analitzar pertinentment la manera com la mercaderia (o la propietat) imprimeix valor a les persones. Ho va qualificar, amb molta propietat, de "fetitxe de mercaderia".

Per al capitalisme, una rosa no és una rosa. Més ben dit: una persona no és una persona. Una persona, com a tal, no val res. Llevat que es presenti revestida de fetitxe, d'alguna cosa que, als ulls dels altres, provoqui un encantament.

Aquest encantament és la mercaderia que la revesteix. En Joan és una persona. Ara bé, si no ostenta cap mercaderia de valor, en Joan és un zero a l'esquerra. Per contra, si en Joan té un banc, una empresa, unes terres, un cotxe de gamma alta i es vesteix amb roba de marca, aleshores el seu valor resplendeix dins la societat i provoca admiració i enveja.

Ras i curt: el valor no deriva del fet que en Joan sigui una persona, sinó del fet que sigui un propietari. Ostentar patrimoni és exhalar el seductor aroma dels calés.

Aquesta anomalia o inversió de valors contamina profundament la societat capitalista. El pobre que roba és un lladre. El ric, però, és un corrupte. Al pobre se'l tanca en una presó infecta. Al ric se'l tracta amb respecte i se li dóna tota mena de confort. Si un pobre mata, és condemnat a anys de presó. El ric, en canvi, compta amb bons advocats i es beneficia de la legislació feta d'acord amb el sistema en què vivim: per als de sobre, impunitat; per als de baix, el càstig sever i cruel.

El fonament de la desigualtat resideix, per tant, en la propietat. En democràcia, en principi, tothom té dret a la propietat. Però poca gent té accés a aquest dret. L'acumulació de la propietat en mans d'uns pocs ve donada per la multiplicació de molts que no tenen res.

Quan jo era petit, a Belo Horizonte, hi havia una pila de botigues al meu barri, de comerços i establiments on poder comprar des de verdures fins a productes de neteja. Quan van aparèixer els supermercats, les botigues van haver de tancar. I ara, amb els centres comercials, els supermercats entren en crisi.

La piràmide de la desigualtat, basada en la concentració de riqueses, s'estreny sempre més, i condemna una considerable parcel·la de la humanitat a l'exclusió i a la pobresa. Tant és així que, per no tenir, no tenen ni els béns essencials, com ara un lloc on viure i aliments per poder menjar decentment.

La solució es troba en la intervenció de governs progressistes, a través de legislacions avançades, que impedeixin la formació d'oligopolis i defensin els drets de la majoria de la població. Una llum d'esperança rau en l'economia solidària, autogestionada, que faciliti als treballadors el fet de ser amos i senyors dels mitjans de producció. La reducció de la desigualtat social exigeix la reducció de la concentració de propietats i de riquesa en mans d'uns pocs. Sense aquesta

perspectiva, la desigualtat entre el món dels rics i el món dels pobres no fa més que accentuar-se.